

Гаврилюк О.Н.

Волинський національний університет імені Лесі Українки

СКЛАДАННЯ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОЇ БАЗИ ОХОРОНИ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ В МІЖВОЄННІЙ ПОЛЬЩІ

У статті ставиться мета простежити формування у хронологічній послідовності системи законодавчих актів міжвоєнної Польщі, що стосувалися охорони нерухомих і рухомих об'єктів культурної спадщини. Для досягнення мети використано принципи історичного аналізу та наукової об'єктивності, а також загальнонаукові й спеціальні історичні методи дослідження, зокрема класифікації, систематизації, проблемно-хронологічний, критично-порівняльний та ін. Наукова новизна статті полягає у тому, що звернено увагу на окремі нормативно-правові акти, які до цього часу практично не класифікувалися як пам'яткоохоронна документація. Указано на значення для пам'яткоохоронної діяльності положень декрету Регентської Ради від 31 жовтня 1918 р. Окреслено послідовність ухвалення та зміст інших законодавчих документів, що стосувалися цієї галузі. Ними були декрет про організацію державних архівів і опіку над архівами (1919 р.), міністерське розпорядження про організацію консерваторських відділів (1919 р.). Сюди також увійшли президентські розпорядження про опіку над пам'ятками (1928 р.) та про унормування повноважень влади і порядку дій у деяких відділах державної адміністрації (1934 р.). Складниками пам'яткоохоронного законодавства стали міністерські розпорядження про ведення реєстру пам'яток (1928 р.) та обіжник про охорону характеру давніх міст і старовинних міських ділянок (1936 р.). Із перелічених актів до пам'яткоохоронної документації слід обов'язково зараховувати також декрет про організацію державних архівів і опіку над архівами та розпорядження про унормування повноважень влади і порядку дій у деяких відділах державної адміністрації. Констатовано, що впродовж 1918 – кінця 1930-х років у Другій Речі Посполитій склалася загалом ефективна нормативно-правова база охорони нерухомих і рухомих об'єктів культурної спадщини. Проте на практиці ступінь реалізації її положень через низку причин вирізнявся неоднаковим рівнем.

Ключові слова: міжвоєнна Польща, культурна спадщина, пам'яткоохоронна діяльність, декрет, розпорядження.

Постановка проблеми. Вирішення актуальних проблем сучасної національної пам'яткоохоронної роботи передбачає вивчення, узагальнення та критичне використання відповідного досвіду, нагромадженого впродовж попередніх історичних періодів не лише в Україні, а й у сусідніх державах, зокрема тих, у межах яких перебували і перебувають сьогодні українські культурні цінності. З огляду на це, заслуговують на увагу правові напрацювання у галузі пам'яткоохоронної діяльності міжвоєнної Польщі – країни, де було зосереджено чимало культурних цінностей європейського та світового значення. Друга Річ Посполита була також державою, яка володіла багатьма українськими пам'ятками історії та культури, адже у її складі впродовж 1920–1930-х років перебували західні етнічні українські землі: Південне Підляшшя, Берестейщина, Пінщина, Холмщина, Західна Волинь, Східна Галичина, Посяння (Надсяння) й Лемківщина.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Тема формування правової бази охорони культурної спадщини міжвоєнної Польщі поки що не знайшла висвітлення у вітчизняній історіографії. Такий стан справ можна, на нашу думку, пояснити тим, що українські науковці вбачають у проблематиці українсько-польських відносин першої половини ХХ ст. актуальніші сюжети (взаємини періоду національно-визвольних змагань 1917–1921 рр., політична лінія Другої Речі Посполитої стосовно української національної меншини у 1920–1930-х роках, складнощі міжконфесійних відносин, українсько-польське протистояння періоду Другої світової війни, особливо «Волинська трагедія», ін.). Тема статті натомість розглянута у низці публікацій польських дослідників. Із робіт останніх кількох десятиліть варто виділити монографію П. Деттлофа, в якій порушуються деякі аспекти правової охорони пам'яток у міжвоєнній Польщі [3]. Ураховуючи напрацювання цієї держави у пам'яткоохоронній галузі, низка яких не

втратила значущості й сьогодні, а також те, що відповідні правові положення розповсюджувалися на об'єкти української нерухомої і рухомої культурної спадщини, які перебували на її території, тема статті залишається актуальною й для української історичної науки та пам'яткоохоронної справи.

Постановка завдання. Мета і завдання публікації – показати складання у хронологічній послідовності системи законодавчих актів міжвоєнної Польщі, що стосувалися охорони нерухомих і рухомих об'єктів культурної спадщини. Для досягнення поставлених цілей використано принципи історичного аналізу та наукової об'єктивності, а також загальнонаукові й спеціальні історичні методи дослідження, зокрема класифікації, систематизації, проблемно-хронологічний, критично-порівняльний та ін. Стаття базується, насамперед, на виявленні та опрацюванні опублікованих документів державних структур міжвоєнної Польщі, у компетенції яких перебувала пам'яткоохоронна справа. Використовувалися також матеріали окремих праць польських науковців ХХ – початку ХХІ ст.

Виклад основного матеріалу дослідження. Діяльність з охорони культурних цінностей на теренах Другої Речі Посполитої впродовж міжвоєнного періоду здійснювалася в нових, аніж до того часу, умовах. Ними виявилися відродження Польської держави, утворення та функціонування її органів влади, у тому числі структур, покликаних здійснювати опіку над культурною спадщиною, складання нормативно-правової бази пам'яткоохоронної роботи, активна участь громадськості у її проведенні та ін.

Першим вищим органом міжвоєнної Польщі, який законодавчо вирішував проблеми охорони пам'яток, стала Регентська Рада. Вона була утворена у червні 1917 р. і наділена німецькими та австро-угорськими властями, армії яких контролювали землі тодішнього Королівства Польського, законодавчими та виконавчими функціями до часу передачі влади над означеною територією королю або регентові. В умовах остаточної поразки країн Центрального блоку у Першій світовій війні Регентська Рада здійснила заходи щодо перейняття влади з рук кайзерівської Німеччини та цісарської Австро-Угорщини. Так, на початку жовтня 1918 р. вона видала розпорядження про підготовку виборів до сейму майбутньої польської держави. Пізніше Регентська Рада поширила владу на польські військові частини, які до того підпорядковувалися німецькому командуванню, а 11 листопада 1918 р. проголосила незалежність Польщі.

До законодавчих актів Регентської Ради, що мали утвердити статус Другої Речі Посполитої як суверенної, демократичної, з давніми історичними та культурними традиціями держави, яка б претендувала на європейське і світове визнання, відноситься декрет від 31 жовтня 1918 р. про опіку над пам'ятками мистецтва і культури [2]. Слід зазначити, що на польських етнічних теренах, які до Першої світової війни внаслідок трьох поділів Речі Посполитої перебували під контролем Російської, Німецької та Австро-Угорської імперій, культурна спадщина була позбавлена повноцінної охорони. Тому закономірно, що декрет Регентської Ради від 31 жовтня 1918 р. знайшов підтримку (хоча й не без дискусій) у різних таборах польського політикуму. Ними були Національний комітет на чолі з Р. Дмовським, що розташувався у Парижі, Тимчасовий Народний уряд Польської Республіки на чолі з І. Дашинським (Люблін), Головна народна рада, очолювана В. Корфантим (Великопольща), а також табір Ю. Пілсудського (Берлін). Саме цьому політичному й військовому діячеві як Тимчасовому начальникові держави після саморозпуску Регентської Ради у день проголошення незалежності Польщі перейшла вся повнота влади на польських землях [4, с. 218, 222–223, 227, 228].

У декреті подавалося визначення *пам'ятки*. Цим терміном у статті 11 окреслювалися «усі нерухомі і рухомі витвори, які свідчать про мистецтво і культуру минулих епох та існують не менше, ніж 50 років...» [2, с. 94]. Статті 12 та 18 детальніше визначали, які пам'ятки можна зарахувати до нерухомих (печери, городища, кургани, могили, муровані та дерев'яні будівлі з належними їм архітектурними деталями, «визначні з естетичного погляду і знамениті для міст, селищ та сіл» [2, с. 95], пам'ятники, ін.) і рухомих (колекції предметів, що знаходяться у музеях, культових спорудах, ремісничих майстернях, твори мистецтва, одяг, зброя, монети, рукописні та стародруковані книги, речі домашнього побуту і народного промислу, ін.) [2, с. 94–95].

Окрему групу пам'яток становили викопні предмети (*wykopaliska*), тобто насамперед знахідки археологічного характеру, що стосувалися ранньоісторичної доби; у цю групу були віднесені і випадково віднайдені у землі чи воді речі (*znaleziska*), а також скарби і документи, заховані у стінах, металевих емкостях, ін. [2, с. 96]. Варто зауважити, що поняття *пам'ятка* у тій частині, де йшлося про архітектурні споруди, охоплювало не просто будівлі, а й урбаністичні системи

й ансамблі зелених насаджень. Отже, у декреті (статті 12 і 17) зверталася увага на потребу охорони довкілля пам'ятки та панорами огляду на неї або з неї. Це було, на думку окремих польських дослідників, новаторським елементом для законодавчих актів пам'яткоохоронного характеру тодішньої Європи [6, с. 77–78; 3, с. 46].

Згідно з декретом, опіка над пам'ятками належала до компетенції Міністерства віровизнань і народної освіти. Саме йому підпорядковувалися пам'яткоохоронці (за польською термінологією – консерватори), яких призначав міністр і які мали здійснювати безпосередній нагляд над пам'ятками на визначених теренах [2, с. 93–94]. Декларувалося також складання інвентарю пам'яток історії та культури в межах Польської держави, який мав бути доступний для всіх зацікавлених осіб.

Документ надавав відповідним органам влади право вивчати будь-які предмети старовини, що перебували у власності як фізичних, так і юридичних осіб, із метою встановлення їхньої історичної вартості. Тут же містилася заборона руйнування, нищення, переробки, відновлення і т. д. пам'яток, однак лише нерухомих. Збереження рухомих пам'яток (занедбаних і яким загрожувало знищення) могло здійснюватися шляхом їх вилучення на користь держави і для зберігання в одному з державних музеїв [2, с. 96]. Для того часу це був сміливий крок з огляду на існуючі тоді засади недоторканності приватної власності. Покарання за порушення статей декрету було поблажливим: воно передбачало ув'язнення на термін не більше трьох місяців.

Таким чином, підсумком правотворчої діяльності Регентської Ради у галузі охорони культурної спадщини виявився декрет від 31 жовтня 1918 р. У першому десятиріччі існування відновленої Польської держави він став загальнообов'язковим базовим законодавчим актом, що регулював питання, пов'язані з охороною пам'яток. Його положення пізніше доповнили інші правові документи законодавчої та виконавчої влади Польщі, а також виконавчі приписи. До найважливіших слід віднести декрет про організацію державних архівів і опіку над архівами [1], який у дослідженнях з історії охорони пам'яток у Польщі чомусь не відносять до пам'яткоохоронної документації. Він з'явився 7 лютого 1919 р. за підписом Ю. Пілсудського, президента (голови) Ради міністрів І. Падеревського та міністра віровизнань і народної освіти Я. Лукашевича. Документ ухвалював утворення при Міністерстві віровизнань і народної освіти

відділу державних архівів як провідної структури, відповідальної за розбудову і функціонування мережі таких установ на теренах Польщі. Відзначалося (стаття 3), що державні архіви є інституціями, призначеними для збереження різноманітних актів і документів державних установ та приватних осіб, а також для накопичення і збереження різного роду рукописних пам'яток, що стосуються культури, історії, внутрішніх і зовнішніх стосунків держави або її окремих територій [1, с. 265–266]. У наступних статтях декрету містилися положення про спосіб передачі матеріалів до державних архівів, завдання останніх щодо пошуку документів, складання їх реєстру, використання та публікації, порятунку від знищення, технічної і наукової опіки над архівними збірками, ревіндикації (повернення) у власність держави тих матеріалів, які стосуються історії та культури Польщі й які були виведені за її межі.

Вагомим виконавчим приписом, що доповнював декрет від 31 жовтня 1918 р., стало розпорядження міністра мистецтва і культури Другої Речі Посполитої від 5 квітня 1919 р. про організацію консерваторських бюро. Ці структури поширювали діяльність на окреслену територію (округу), якою стали одне або кілька воєводств, і входили до складу воєводських управлінь як відділів мистецтва і культури. Так, Волинське воєводство було частиною VI (Люблінської) консерваторської округи, яка охоплювала території Люблінського, Волинського та Поліського воєводств міжвоєнної Польщі. Посаду окружного консерватора у різні роки посідали Є. Сенницький, Ю. Дуткевич та З. Ревський. До їхніх обов'язків належало встановлення кількості пам'яток, насамперед нерухомих, проведення їх інвентаризації із записом до інвентарю, нагляд за станом збереження і проведенням пам'яткоохоронних робіт, надання фахових порад та рекомендацій під час їх здійснення та ін.

На підставі розпорядження від 5 квітня 1919 р. створювалася Рада консерваторів – колегіальний орган з окружних консерваторів та представників Міністерства мистецтва і культури. Рада отримала право скликання власних з'їздів, де повинні були розглядатися питання розроблення засад опіки над пам'ятками, стан їх охорони в тій чи іншій місцевості країни, інші актуальні проблеми пам'яткоохоронної роботи. Аналогічний характер і функції проведення зібрань, щоправда, на нижчому рівні, мали окружні консерваторські комісії, створені згідно з розпорядженням міністра віровизнань і народної освіти від 17 травня 1924 р.

Це стосувалося також змішаних (із представників державних консерваторів та римо-католицького костелу) комісії, що опікувалися культовою рухомою старовиною. Останні постали згідно з розпорядженням міністра віровизнань і народної освіти від 19 грудня 1925 р. на підставі конкордату, підписаного 10 лютого 1925 р. між Другою Річчю Посполитою та папським престолом [13; 12, с. 290–291].

Суттєвим елементом формування нормативно-правової бази міжвоєнної Польщі у пам'яткоохоронній галузі стала поява наприкінці 1920-х – у 1930-х роках низки нових законодавчих актів. Провідне місце тут належить розпорядженню від 6 березня 1928 р. про опіку над пам'ятками, підписаному тодішнім президентом країни І. Мосціцьким [8]. Його можна вважати документом, який визначав дійсно наукові засади охорони культурної спадщини, що витримали випробовування часом і використовувалися в Польщі навіть у другій половині ХХ ст. Документ розширяв і вдосконалював попередні правові норми у галузі охорони пам'яток історії та культури, дискусії навколо яких набрали систематичного характеру з 1922 р. Його автори – а це насамперед фахові консерватори й працівники Міністерства віровизнань і народної освіти – відійшли від поділу пам'яток на групи, тобто їх кваліфікації відповідно до історичної та мистецької вартості. Натомість значно чіткіше окреслювалося визначення *пам'ятка*. Нею вважався кожен нерухомий чи рухомий предмет, властивий певній епосі, який мав мистецьку, культурну, історичну, археологічну або палеонтологічну вартість, підтверджену постановою державної влади й унаслідок цього заслуговував на збереження [8, с. 537].

Президентське розпорядження стосувалося шедеврів архітектури, скульптурних творів, унікальних зразків матеріальної культури, а також поширювалося на «друки, архіви, звичайні і оздоблені рукописи, автографи, оправи книг» та інші цінні речі, що знаходилися у приватних руках, а також у колекціях предметів, зосереджених у музеях, бібліотеках, інших зібраннях [8, с. 538]. Замість інвентарю запроваджувався реєстр пам'яток старовини. Ті з них, що ще не були записані до реєстру, отримували дещо кращу охорону, позаяк, згідно зі статтею 12, консерваторські структури мали право призупинити стосовно них усі роботи, що загрожували їх знищенню чи деформації (переробці, оздобленню, доповненню, ін.) [8, с. 539].

Оцінюючи загалом правовий документ від 6 березня 1928 р., слід визнати, що, незважаючи на певну недосконалість, він на той час відзначався новаторським змістом і з погляду європейського пам'яткоохоронного законодавства давав змогу зарахувати Другу Річ Посполиту до грона держав, що у цій справі вважалися серед лідерів.

Реалізації положень, що містилися у президентському розпорядженні від 6 березня 1928 р., сприяла поява низки наступних нормативних актів з охорони рухомих і нерухомих об'єктів культурної спадщини. Вони стали результатом правотворчої діяльності фахівців, широких кіл громадськості, небайдужих до пам'яток, і з'явилися у вигляді президентських законів, розпоряджень Ради міністрів Польщі, Міністерства віровизнань і народної освіти, об'їзників останнього. До них, наприклад, відносяться розпорядження вищезгаданого міністерства від 17 липня 1928 р. про ведення реєстру пам'яток [7], розпорядження Ради міністрів від 23 вересня 1932 р. про спосіб збереження пам'яток, які є власністю держави [10], закон президента Польщі від 25 січня 1933 р. щодо зміни його розпорядження від 6 березня 1928 р. про опіку над пам'ятками [11], президентське розпорядження від 28 грудня 1934 р. про унормування повноважень влади і порядку дій у деяких відділах державної адміністрації [9], об'їзник Міністерства віровизнань і народної освіти від 24 жовтня 1936 р. про охорону характеру давніх міст і старовинних міських дільниць [5, с. 11]. Так, у розпорядженні від 17 липня 1928 р. містилася вимога ведення у кожному з воеводських управлінь реєстру усіх пам'яток, що знаходилися на теренах воеводства (за винятком культурних цінностей, які перебували у власності римо-католицького костелу). Статті документу визначали, на які відділи та підвідділи мав поділятися реєстр, його рубрики, порядок занесення сюди відомостей про пам'ятку, місця його зберігання та можливість ознайомлення з ним усіх зацікавлених осіб. Стосовно документа Ради міністрів від 23 вересня 1932 р., то він містив статті, що регулювали питання подання інформації про віднайдені пам'ятки, обов'язки консерваторських бюро (відділів), зокрема щодо вивчення нерухомих пам'яток, які знаходилися на державних землях, що підлягали парцеляції (поділу на менші ділянки), обов'язки власників пам'яток стосовно їх належного утримання, ін. [10, с. 20–21].

Висновки. Таким чином, якщо оцінювати справу складання у Другій Речі Посполитій нормативно-правової бази охорони культурної

спадщини, то її підсумком стала поява значної кількості законодавчих і підзаконних документів. За змістом вони відповідали тодішнім європейським вимогам, а в низці випадків пішли значно далі і тому слугували правовою базою пам'яткоохоронної діяльності в Польщі у другій половині ХХ ст. Низка їхніх положень не втратила актуальності навіть на початку ХХІ ст., ставши певною мірою підґрунтям декрету про охорону пам'яток і опіку над пам'ятками, ухваленого у цій державі у 2003 р. Вивчення, узагальнення та критичне використання окремих змістових складників польської нормативно-правової бази охорони культурної спадщини є не зайвим і для України.

Проте, як засвідчила практика пам'яткоохоронної роботи Другої Речі Посполи-

тої, не всі положення законодавчих документів означеної галузі були належним чином реалізовані. Далися взнаки недостатнє державне фінансування, теоретичні дискусії щодо шляхів і методів діяльності з охорони об'єктів нерухомої і рухомої культурної спадщини, екстраполяція відповідних концепцій на практичний складник галузі, своєрідна «автономістська» діяльність окремих провідних фахівців державних пам'яткоохоронних структур. Помітними чинниками, що впливали на напрями втілення пам'яткоохоронних заходів, виступали також суспільна кон'юнктура та політика польської держави у національному питанні. Останній аспект негативно позначився на пам'ятках українського сакрального мистецтва Холмщини та Південного Підляшшя.

Список літератури:

1. Dekret o organizacji archiwów państwowych i opiece nad archiwajami. *Dziennik ustaw Rzeczypospolitej Polskiej*. 1919. № 14. Poz. 182. Warszawa : Tłoczono w Drukarni Państwowej z polecenia Ministra Sprawiedliwości, 1920. S. 265–271.
2. Dekret Rady Regencyjnej o opiece nad zabytkami sztuki i kultury. *Dziennik praw Państwa Polskiego*. 1918. № 16. Poz. 36. Warszawa : Tłoczono w Drukarni Państwowej z polecenia Ministra Sprawiedliwości, 1919. S. 93–98.
3. Dettlof P. Odbudowa i restauracja zabytków architektury w Polsce w latach 1918–1930. Teoria i praktyka. Kraków : UNIWERSITAS, 2006. 501 s., il.
4. Dybkowska A., Żaryn J., Żaryn M. Polskie dzieje od czasów najdawniejszych do współczesności. Warszawa : Wydawnictwo naukowe PWN, 2018. 393 s.
5. Lazarowicz St., Sieroszewski Wł. Przepisy prawne dotyczące dóbr kultury oraz muzeów. Wyd. II, poprawione i uzupełnione. Warszawa : Ministerstwo kultury i sztuki: Zarząd muzeów i ochrony zabytków, 1970. 353 s.
6. Pruszyński J. Ochrona zabytków w Polsce: geneza, organizacja, prawo. Warszawa : PWN, 1989. 376 s.
7. Rozporządzenie Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 17 lipca 1928 r. o prowadzeniu rejestru zabytków. *Zbiór przepisów dotyczących ochrony i konserwacji zabytków*. Zestawił i opracował Władysław Sieroszewski. Wyd. II. Uzupełnione i poprawione. Warszawa : Ministerstwo kultury i sztuki : Zarząd muzeów i ochrony zabytków, 1971. S. 21–23.
8. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 6 marca 1928 r. o opiece nad zabytkami. *Dziennik ustaw Rzeczypospolitej Polskiej*. Pierwsze półrocze 1928 r. № 29. Poz. 265. Warszawa : Drukarnia Państwowa : Tłoczono z polecenia Ministra Sprawiedliwości, 1928. S. 537–542.
9. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 28 grudnia 1934 r. o unormowaniu właściwości władz i trybu postępowania w niektórych działach administracji państwowej. *Dziennik ustaw Rzeczypospolitej Polskiej*. Drugie półrocze 1934 r. № 110. Poz. 976. Warszawa : Drukarnia Państwowa : Tłoczono z polecenia Ministra Sprawiedliwości, 1935. S. 2266–2285.
10. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 23 września 1932 roku o sposobie chronienia przedmiotów zabytkowych, będących własnością Państwa. *Zbiór przepisów dotyczących ochrony i konserwacji zabytków*. Zestawił i opracował Władysław Sieroszewski. Wyd. II. Uzupełnione i poprawione. Warszawa : Ministerstwo kultury i sztuki : Zarząd muzeów i ochrony zabytków, 1971. S. 19–21.
11. Ustawa Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 25 stycznia 1933 r. o zmianie rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 6 marca 1928 r. o opiece nad zabytkami. *Dziennik ustaw Rzeczypospolitej Polskiej*. 1933. № 10. Poz. 62. Warszawa : Drukarnia Państwowa : Tłoczono z polecenia Ministra Sprawiedliwości, 1934. S. 135–137.
12. Włodarczyk T. Konkordaty. Zarys historii ze szczególnym uwzględnieniem XX wieku. Warszawa : PWN, 1974. 547 s.
13. Wojciechowski J. Historia powstania i rozwoju organizacji opieki państwowej nad zabytkami sztuki w Polsce. *Ochrona zabytków sztuki*. 1930–1931. Z. 1–4. Cz. 1. S. 8–9.

Havryliuk O.N. COMPILATION OF THE REGULATORY FRAMEWORK RELATED TO THE PRESERVATION OF CULTURAL HERITAGE IN INTERWAR POLAND

The article aims to trace the formation of the system of legislative acts of Interwar Poland in chronological order, related to the preservation of immovable and movable cultural heritage. To achieve this aim, the following principles were used: historical analysis and scientific objectivity, as well as general and special historical research methods, such as classification, systematization, chronological, critical-comparative, etc. The scientific novelty of the article draws attention to particular laws and regulations that until now haven't been classified as monument protection documentation. It indicates the significance of the provisions of the Regency Council decree, issued on October 31, 1918, related to the protection of monuments. The article outlines the sequence of adoption and the content of other legislative documents of this field. These were the decree on the organization of state archives and guardianship of archives (1919); the ministerial order on the organization of conservation departments (1919). They also included presidential decrees on the custody of monuments (1928) and the standardization of government powers and procedures in some departments of the state administration (1934). The components of the monument protection law were the ministerial orders on maintaining the register of monuments (1928), and the circular on the preservation of ancient cities and city districts (1936). Among the listed acts, the ones included in the monument protection documentation are the decree on the organization of state archives and guardianship of archives, as well as the order on standardization of powers and procedures in some departments of state administration. The article states that during 1918 – the end of the 1930s, there was a generally effective legal framework for the protection of cultural heritage immovable and movable objects in the Second Polish Republic. However, in practice the degree of its implementation for a number of reasons was different.

Key words: *Interwar Poland, cultural heritage, monument preservation activity, decree, order.*